

bebizonyította azt, hogy ügybuzgóságában olyan utakra tévedt, ahová nem követhetjük őt. A magyar revízió ügyét sohasem lesz szabad személyi érdekekkel és kombinációkkal összekompromittálva az igazságok eszmei magasságából a kicsinyes reáliák törpe világába lerángatni! Schillerről pedig bebizonyosodott, hogy semmi esetre sem kérhet magának helyet a magyar közéletben, mert az emlékek csalárdul megszépítő világában élve tökéletesen, elvesztette minden kapcsolatát a reális élettel.

Asztalos Miklós.

Dr. Kühár Flóris O. S. B.: A lélek szemével. (Dom-kiadás.)

Mindnyájan tanui s egy kissé részesei is vagyunk a modern ember lelki Pálfordulásának. Néhány évtizede még csak, hogy a tudomány teljességébe öltözött lélek úgy vélte, hogy az okság láncára fűzheti és a természeti törvény rácsai közé zárhatja a mindenséget. Abban bízott, hogy laikus morállal pótolhatja az isteni törvényt s hogy diadalmas akarata előtt minden titok zárja felpattan. A fennhéjázó tudomány, a zabolátlan erkölcs s a mindenható akarat rongyokban szakad le lelkünkéről a megfajtetlen végső kérdések előtt, a felkavart emberi szenvedélyek viharában és az eseményekkel való reménytelen viaskodásunkban.

Ilyen hangulatban ismét alkalmas a modern ember lelke a kinyilatkoztatásnak és a vallás örök igazságainak a befogadására. De megköveteli a szellem magasrendűségét, a meggyőződés biztonságát és az érzelmek költői lendületét attól, aki lelkének eddig közömbös vagy éppenséggel már kiégett pusztájára a magvetés szándékával lép.

Dr. Kühár Flóris a szellem embere. Új, termékeny asszociációkra mozgékony elméje bejárta az emberi kultúra ormait, érzelmei Itália s a magyar Alföld napsugaras ege alatt, a magányosság óráiban tisztultak meg, írásművé-

zetében nyelvünk költői szépségei virágoznak ki és fonódnak fűzerbe. Új gondolatainak szikrázó fényében gyakran rejtett összefüggések világosodnak meg vagy jelentékteleneknek hitt mozzanatok mélyülnek el a lelki átélés és megértés egységében.

A külső kiállításában is izléses könyv a szerző kilenc tanulmányát tartalmazza. Elmékedések ezek, amelyeknek finom elmeéle a skolasztika mestereit idézik emlékezetünkbe. Cicero Tusculumi kérdéseire — a test és lélek viszonyáról, a test-börtön és test-otthon, a vita dulcis és mors amara súlyos problémáira — a kapucinus kolostor barátai, a kamalduli remeték és a fellegvár hatalmas kőkeresztje ad választ. A «Mysterium Fontis» az élet eredetének és rendeltetésének titkát oldja meg: a vízsugár azt a magasságot akarja elérni, amelyből fakadt. A Siracusai emlékből a költői szépség fényével ragyog Persephone mítosza: az Élet-Halál küzdelme. A legkitűnőbb a «Két Krisztus-arc» c. tanulmánya. A ravennai S. Vitale falmozaikjának (530) Krisztusa a Dicsőség Királya, az ősi kereszténységnek a hellenizmuson és Arius racionalizmusán győzelmes Messiása, a Glória trónoló, égi Felsége, Krisztus Király földi udvartartásának, a liturgiának eszménye: a megdicsőült Krisztus. A ravennai Krisztus-arc művésze, miközben az Istent hangsúlyozta a képen, egészen elrejtette az embert. A középkor vége, Szent Ferenc Krisztus utánzása (imitatio Christi) és Giotto képei egy másik Krisztus-arcot revelálnak: a szegény, a szenvedő Krisztust. A pusztán szimbólikus keresztet egyre gyakrabban váltja fel a betlehemi jászol és a feszület, a keresztrefeszítés és a születés ábrázolása mind nagyobb realizmussal. De ez a két Krisztus-arc fenséges egységbe olvad: a döbbenetes fölségű király (Rex tremendae majestatis) s az irgalom kútfeje (Fons pietatis) ugyanaz.

Egy montecassinói látogatás alkalmat ad Kúhárnak a benedektinus életstílus s a rend művelődéstörténeti szerepének érzékelésére. Szent Gellért Deliberációihoz fűzött elmélkedéseivel a bakkonybéli remete lelkének, átélésből eredő hitének, misztikus életének magyarázatát kutatja. Szent Imre szűzi házasságában és korai halálában a magyar nemzet primiciáját, engesztelő zsengeáldozatát látja a nyugati kereszténység százados pusztításáért, egyházak és monostorok felgyújtásáért és kirablásáért. Az utolsó elmélkedés: Szüret a Tisza mellett — a magyar Sors kísérteteivel, az Éhség és Rongy szörnyű árnyaival, a tiszauig-tizsakürti szőlők szimbólikus méretekre növvő örömtelen szüretével viaskodik. A Gondviseléstől és a nép egészséges ösztönétől várja a vér és a lélek «tisza, jóillatú és ragyogóan áttetsző» szüreti termését.

A kilenc tanulmányt — a tárgyak sokféleségén át — egységbe fogja a megfigyelő és elmélyedő szem és lélek — a lélek szemének egységes sugárterése.

M. F.

Mikó Imre: Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés. Cluj-Kolozsvár, 1932. (Az Erdélyi Fialatok kiadása.) Ennek a közel másfélszáz oldalas tanulmánynak szenzáció erejével kellene hatnia, ha volna a magyarságban érzék a nemzetiségi, a kisebbségi kérdés realitásai iránt. Sajnos, a magyarság valamilyen megmagyarázhatatlan közönnnyel viselkedett a háború előtt is élete legnagyobb kérdésével, a nemzetiségi veszedelemmel szemben s ugyanez az érthetetlen apátia jellemzi érdeklődését a kisebbségi kérdéssel szemben ma is, pedig ez semmivel sem jelentéktelenebb rá nézve, mint a nemzetiségi kérdés volt. Akadt ugyan mindég egy-két tisztánlátó ember, aki vállalkozott a vészthírdető hálátlan szerepére, de nem vette őket komolyan senki. *Wesselényit* ép úgy

nem értette meg a reformkor nemzedéke, mint *Jancsót* a millenáris nemzedék. Akadt ugyanekkor mindég egy-két teoretikus is, akik elméletekkel közeledtek ehhez a nagyon is reális kérdéshez. Ezeknek talán nagyobb is volt a hatásuk, de egyben mérgezőbb is. A nemzetiségi kérdés utolsó felvonásában ép a legkártékonyabb teoretikuson, *Jászin* bizonyosodott be, hogy a rideg tényekkel szemben értéktelen minden doktriner elgondolás. És igazán nem lehet ma még felelni arra, hogy melyik teória volt a mérgezőbb: *Jászi* keleti Svájca, vagy *Rákosi* mákonyos hatású harmincmillió magyarja...

A kisebbségi sorsra jutott magyarságnak másfél évtized óta életgyökereire vágtak a kisebbségi élet realitásai, amik felett már nem térhet napirendre közönnnyel s amit nem szemlélhet nemtörődömséggel. Ezalatt a másfél évtized alatt egy új nemzedék nőtt fel a határokon túl, amely elevenen érzi ennek a sorskérdésnek minden ízét. Ez a nemzedék nálunk hiányzik, nálunk mutogatni szoktak arra az emberre, aki ezek után a dolgok után érdeklődik s így felülemelkedik mindennapi élete perspektívtalan határain. Pedig egy-egy túlról jött izenetnek, mint például *Mikó Imre* könyvének kedélyeket felrázó hatásának kellene lennie. Mert fementők az ily üzenetek hogy a határokon túl egy új eszmekörben élő reális magyar nemzedék növekedett fel, amely szakított a mult idők mákonyos álmodozásával.

Mikó Imre, húsz és egynéhány éves erdélyi fiatal, megértette az idők szellemét, hogy a nemzetiségi kérdést csak úgy lehet megoldani, a kisebbségi életet csak úgy lehet egészséges tartalommal megtölteni, ha tisztába jövünk a tényleges adottságokkal és az azok nyújtotta lehetőségekkel. Ez a fiatal ember korán megemésztette a modern tudományos kívánalmakból mindazt, ami egy szociológiai probléma tudományos felfejtéséhez megkívánatik s